

8+
laika.be

AMADOU

AMADOU

*Ontdek een plek waar de tijd niet langer de baas is.
Hang je haast aan een haak,
berg je zorgen op voor morgen.
Open de poorten van je oren
en treed binnen in een wereld,
van lang geleden, en toch van nu.
Hoor het ritme en de melodie van oude en nieuwe verhalen.*

Mensen hebben elkaar altijd verhalen verteld. Om de wereld te begrijpen, om niet te vergeten en om levenslessen mee te geven.

Aminata Demba treedt in de voetsporen van de West-Afrikaanse verhalenvertellers – de griots. Ze kruipt in de huid van een kind met een hoofd vol kleine en grote vragen. Haar zoektocht naar antwoorden wordt een avontuur waarbij ze ook zichzelf ontdekt.

Ga mee op een reis naar de diepten van de tijd. Een reis vol wonderbaarlijke ontmoetingen: een nijlpaard met stress en een olifant met jeuk, gastvrije tantes, een verliefde geitenbok, een onbetrouwbare kraai... Een muzikale trip, met niets anders op zak dan een handvol moed en levenslust.

Amadou is een lofzang op de kunst van het vertellen en de bezwerende muziek die daarbij hoort. Deze vertelling is geïnspireerd op het werk van de Malinese auteur Amadou Hampâté Bâ die de mythische, orale verhalen uit het collectieve geheugen van het Peulvolk verzamelde en neerschreef.

CREDITS

CONCEPT & SPEL Aminata Demba **TEKST** Aminata Demba **REGIE** Jo Roets
LIVE MUZIEK Sam Gysel & Issa Ndour **DRAMATURGIE & COACHING TEKST**
Mieke Versyp **SCENOGRAFIE** Peter De Bie **KOSTUUMS** Leentje Kerremans
LICHTONTWERP Thomas Stevens **GELUID** Tom Van Den Brande
TECHNIEK Rik Van Gysegem, Anton Van Haver, Frederic Veugelen
COÖRDINATIE TECHNIEK & PRODUCTIE Pieter Smet **STAGE** Lina Bernaerts

8+

laika.be

Laika **IN COPRODUCTIE MET** Perpodium

MET STEUN VAN de Vlaamse Gemeenschap en Tax Shelter van de Belgische federale overheid

inleiding

AMADOU

Een ode aan de verhalenvertellers

Beste leerkracht,

Binnenkort komt u met uw leerlingen kijken naar de voorstelling *Amadou*, een productie van Laika gecreëerd door theatermaker Aminata Demba, die eerder voor Laika de gelauwerde voorstellingen, De binnenkamer van Binta en BAZAR maakte.

Om de leerlingen voor te bereiden op dit theaterbezoek, stelde Laika deze bundel samen. Daarin vindt u informatie over de voorstelling en de thema's.

Vooraf hoeft u niets te vertellen aan de leerlingen. Wel kan het nuttig zijn om hen wegwijs te maken in de theatercodes: er is geen pauze; eten en drinken in de zaal is niet toegestaan; smartphones moeten worden uitgeschakeld en hardop praten tijdens de voorstelling kan storend zijn.

De inleidende tekst in deze bundel geeft meer inzicht in het bronmateriaal waarop de voorstelling is geïnspireerd en op de wereld die er wordt opgeroepen. Verder vindt u opdrachten waarmee u na afloop van de voorstelling met de leerlingen in de klas aan de slag kunt. U hoeft niet elk item te behandelen. Pluk eruit wat u nodig acht om de voorstelling samen met de kinderen te bespreken en te verwerken.

Een goed voorbereid publiek is een aandachtig, nieuwsgierig en betrokken publiek. Dit is een eerste voorwaarde om het bijwonen van een voorstelling tot een inspirerende, verrijkende ervaring te maken.

De informatie in deze map dient als hulpmiddel. Het is een inspiratiebron. Mocht nog vragen hebben, dan kan u mailen naar info@laika.be. We horen graag de reacties van de leerlingen op de voorstelling; deze kunnen naar hetzelfde adres worden gemaïld of op onze site of sociale media gezet worden.

Hartelijke groet,
Laika

VOLG LAIKA ONLINE:

[Website Laika](#)

[Facebook Laika](#)

[Instagram Laika](#)

[Vimeo Laika](#)

de voorstelling gekaderd

AMADOU

over Amadou Hampâté Bâ

‘Wanneer een oude man sterft, is het alsof er een bibliotheek afbrandt’: het is een vaak geciteerde uitspraak van de Malinese schrijver, historicus, dichter en etnoloog Amadou Hampâté Bâ (1900-1991), die zijn hele leven wijdde aan het neerschrijven van de oeroude volksverhalen uit de West-Afrikaanse orale literatuur - verhalen, fabels, mythen en legenden. Amadou stamde uit een aristocratische familie en was een Peul (of Fulani, het grootste nomadische volk uit West-Afrika). Hij wordt beschouwd als een van de meest befaamde specialisten op het gebied van hun cultuur en, in bredere zin, van de West-Afrikaanse verteltradities uit onder meer Mali, Senegal, Burkina Faso en Ivoorkust. Door de verhalen op te tekenen en ze te verzamelen in zijn bibliotheek, hield hij ze levend voor de generaties na hem en ontsloot hij ze ook voor de rest van de wereld.

over het vertellen

In de West-Afrikaanse orale cultuur vormen alle mythen, verhalen, legenden en zelfs kinderspelen samen een manier om wijsheid en kennis, waarden en normen over te dragen, om de wereld te helpen begrijpen en de verbeelding van de jongere generaties te prikkelen. Het gaat om eeuwenoude verhalen die van generatie op generatie worden doorgegeven en waarmee men als kind al kennismaat. Ze zijn dan ook diep verankerd in het collectieve én individuele geheugen. Ze houden de gemeenschap samen en smoren antisociaal gedrag in de kiem.

AMADOU

de voorstelling gekaderd

Verhalen vertellen is in deze traditie een verbindend evenement. Jong en oud komen op het eind van de dag samen op de 'koer' of 'gren' (= een afgesloten ruimte die een grote intimiteit garandeert). Dit 'rassemblement', het bij elkaar komen van een aantal mensen die dezelfde 'gren' delen, heeft ook een psychologische functie: men komt samen om pijn, verdriet, frustraties te ventileren – het is een beetje als bij de psycholoog gaan. Men leert te luisteren en respect te tonen, na te denken over de mens en de wereld waarin hij leeft. In zijn autobiografie, *A Long Walk to Freedom*, beschrijft Nelson Mandela hoe hij als jong kind, terwijl zijn moeder het eten bereidde in een pot boven een open vuur, belangrijke levenslessen leerde tijdens bijeenkomsten met de dorpsoudsten, waarbij de traditionele verhalen werden verteld.

Een West-Afrikaanse verteller wordt een 'griot' of 'djeli' genoemd. Hij of zij behoort tot een sociale groep. Niet iedereen kan dus een griot worden; je bent het door geboorte, door het bloed. Een griot beheerst niet alleen de kunst van het vertellen; hij of zij speelt ook muziek. Vaak worden vertellingen begeleid door traditionele Afrikaanse instrumenten zoals de kora (Afrikaanse harp), balafon (een soort xylofoon), mbira (duimpiano), fluit, marimba, gitaren, ratels en shakers. Zo'n vertelling is een heel fysieke gebeurtenis, vol drama, beelden, ritme, herhaling en zang, waarin een verhaal zo vertrouwd en geliefd kan worden dat de luisteraars er actief aan deelnemen.

Griots zijn ook lofzangers: zij eren een vooraanstaand persoon of volk door zijn/haar geschiedenis, deugden en (helden)daden te bezingen, in de vorm van poëtische verzen die worden gezongen en muzikaal begeleid. In de voorstelling bijvoorbeeld houdt een griot een lofzang op Amadou; een olifant bezingt de familie Demba, waartoe actrice Aminata behoort.

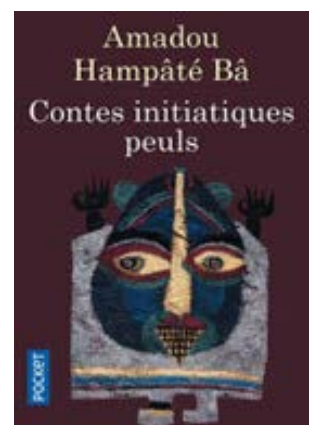
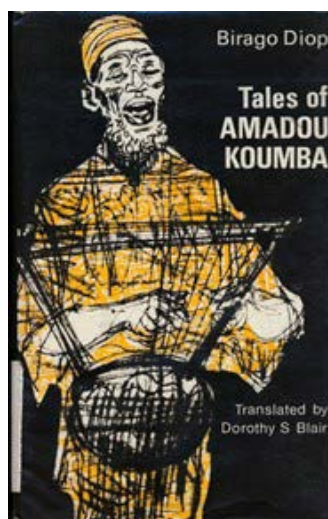

AMADOU

over de verhalen

Een volksverhaal van de Peul is anoniem en tijdloos, en speelt zich vaak af in een wereld waarin geen onderscheid wordt gemaakt tussen mensen, dieren of planten. In veel gevallen is het hoofdpersonage joviaal en lief, maar heeft het een tekortkoming die hem/haar parten speelt en die hij/zij dient te leren beheersen, zoals hebzucht, ondankbaarheid, hoogmoed, egoïsme, ongeduld. Vaak verschijnen in de verhalen weezinwekkende creaturen die bij nader inzien heel bijzondere en deugdzame personages blijken te zijn. Vaak zijn de verhalen niet lineair, en staan ze bol van gekke uitweidingen, van fantastische strijdtonelen, van gevaarlijke reizen doorheen woestijnen, savannes, gebergtes en wouden waarbij men de kracht van het vuur, het water en extreme weersomstandigheden moet trotseren, van avonturen met een goede én een tragische afloop – maar de ontknoping is wel voorspoedig.

Deze traditionele verhalen van het Peul-volk werden door Amadou herverteld en uitgewerkt in zijn, eigen levendige, humoristische en poëtische stijl. Of het nu grote avonturenverhalen zijn, vermengd met fantasie, of morele of sociale satires, ze bieden niet alleen spanning en gruwel maar ook stof tot nadenken. Sommige van deze verhalen werpen een bijzonder licht op de gebreken of kwaliteiten van de menselijke natuur; andere stigmatiseren bepaalde sociale gebreken en weer andere sporen ons aan om nooit op het uiterlijk te oordelen... Bovenal moet een verhaal altijd aangenaam zijn om naar te luisteren en ook de meest sombere toehoorders opvrolijken. Want een verhaal zonder humor, zo luidt het devies aan de vertellers, is als een maaltijd zonder zout.

AMADOU

over de verhalen

Aminata Demba, sinds 2023 vast theatermaker bij Laika, is gefascineerd door het levensverhaal van Amadou Hampâté Bâ. Hij is net als zij een 'Peul, het grootste nomadisch volk uit Mali, en ging als 'verteller' door het leven, ondanks het feit dat hij niet tot de sociale groep van de griots behoorde. In de voetsporen van Amadou trok Aminata een paar weken naar Senegal en Ivoorkust, op zoek naar wie hij was en wat hem dreef. Ook is Aminata nieuwsgierig naar de filosofie en de levenslessen uit haar leefwereld, die nog steeds worden uitgedragen in de West-Afrikaanse culturen - in het bijzonder in de cultuur van de Peul.

Als je kennis wil bewaren en wil laten reizen doorheen de tijd, zo zeggen de oude wijzen, moet je ze toevertrouwen aan kinderen. Aminata wil kinderen van hier en nu laten kennismaken met het repertoire van West-Afrikaanse verhalen en de morele waarden die daarin aan bod komen. In de overtuiging dat Amadous erfenis een nieuwe, prikkelende kijk biedt op existentiële vragen over (samen)leven, leed, geluk en moed. En vanuit het geloof dat verhalen over de grenzen heen een verbindende kracht bezitten, net omdat ze in hun essentie universeel zijn.

Uit de schat van overgeleverde en neergeschreven 'contes' plukte ze een aantal verhalen, die ze aan elkaar reeg tot een overkoepelend 'coming-of-age'-verhaal. Een verhaal over een kind dat, op zoek naar antwoorden, een hachelijke reis onderneemt waaruit ze groter en wijzer terugkeert. Een verhaal ook over de kunst en het plezier van het vertellen...

verwerking

AMADOU

Begin na de voorstelling met een open groepsgesprek om te zien wat de leerlingen hebben opgepikt. U kan kiezen uit onderstaande vragen.

TIP: maak de leerlingen duidelijk dat geen enkel antwoord fout is.

een paar vragen:

- *Amadou* is een voorstelling over de kunst van het vertellen en het belang van verhalen. Kan je iets zeggen over de ‘verhalenvertelster’? Wie is zij?
- Wat vond je van de manier waarop ze vertelt? Soms richt ze zich rechtstreeks naar het publiek. Vond je dat fijn? Of raar?
- Kan je het hele verhaal navertellen in grote lijnen?
- Welke passage uit de voorstelling is je bijgebleven en waarom?
- De reis die de vertelster aflegt is lang en lastig en vol avonturen en ontmoetingen. Welke ontmoeting/welk avontuur zou je zelf willen beleven? En welke absoluut niet? Leg ook telkens uit waarom.
- *Amadou* is een verhaal vol verhalen. Die zijn gebaseerd op de West-Afrikaanse ‘contes’ die verteld worden aan jong en oud. Ze worden ook mondeling doorgegeven - in tegenstelling tot de westerse sprookjes die we kennen in de neergeschreven versie. Welke elementen uit de ‘contes’ zijn nieuw en verrassend? En welke doen je denken aan de sprookjes die je kent?
- Welke rol speelt de muziek in de voorstelling?
- Wat vond je van het decor/de kostuums?

Hierna kan u via een aantal opdrachten dieper ingaan op de inhoud.

AMADOU

opdrachten

1. De kunst van het vertellen

De vertelling is de belangrijkste vorm van kennisoverdracht in de Afrikaanse cultuur. Om de kennis door te geven is het belangrijk dat de vertelling levendig is en dat hij de luisteraar betrokken maakt en op het puntje van zijn/haar stoel laat zitten. De rol van verteller is dus groot en zeer belangrijk.

Laat de kinderen het verhaal van Amadou reconstrueren. Ze kunnen zich daarbij laten leiden door de vele personages en objecten in het affichebeeld (zie voorblad). Sommige van die afbeeldingen komen niet in de voorstelling aan bod, maar dat is geen bezwaar.

De focus ligt immers ook op de kunst van het vertellen. Elk kind vertelt beurtelings een deel van het verhaal. Dat kan vooraan in de klas, of rechtstaand bij de lesenaar. Duid daartoe telkens een ander kind aan, of laat een 'verteller' een 'opvolger' aanduiden - bijvoorbeeld met een 'vertelstok' zoals bij het estafettespel. Als de vertellers het niet meer exact weten, mogen ze hun eigen verbeelding gebruiken.

Ook de manier waarop een verhaal wordt verteld is heel belangrijk. Je kan de luisteraars aan je lippen laten hangen door stemmetjes te gebruiken, of bepaalde bewegingen, of via een levendige mimiek, door humor in je verhaal in te lassen, of door interactie met je publiek....

opdrachten

AMADOU

2. Levenslessen

Centraal in *Amadou* staat een kind dat een antwoord zoekt op de vele grote en kleine vragen waarmee het wordt geconfronteerd. Het kind vat een reis aan, die - ook volgens de Peul-traditie - een spirituele zoektocht is: elke ontmoeting, elk landschap, elk dier dat het op zijn pad tegenkomt, biedt een les in het leven. Bijvoorbeeld: wees geduldig en beleefd, toon dankbaarheid, behandel je (voor) ouders met respect, help elkaar...

De West-Afrikaanse griots of verhalenvertellers integreren volgens aloude traditie een levensles in hun vertellingen. Ze doen dit vaak aan de hand van een metafoor, net zoals de olifant dat doet in *Amadou*.

Welke levenslessen uit *Amadou* zijn de kinderen bijgebleven? Kunnen ze uitleggen wat de levenslessen betekenen, of wat ze denken dat ze betekenen? Kunnen ze iets vertellen over de levenslessen die ze van thuis uit hebben meegekregen?

opdrachten

AMADOU

3. Namen en hun betekenis

Namen en hun achterliggende betekenis, de geheimen die zij in zich dragen, vormen één van de centrale thema's van Amadou. Op de vraag: 'wie ben je' antwoordt je meestal met je eigen naam.

Net als in vele andere – ook westerse – landen, zijn familienamen in Mali en Senegal patroniemen. Je familienaam vertelt tot welke stam je behoort en welk epos of heldendaad uit het verleden aan je naam verbonden is. Patroniemen hebben in West-Afrika ook een bijzondere functie: ze bewaken de vrede en houden onderlinge relaties gezond. Mensen uit dezelfde familie zullen nooit langdurig overhoop liggen, precies omdat ze al eeuwenlang verwant zijn. Maar ook tussen verschillende families worden vetes snel bijgelegd omwille van nauwe banden in het verleden. Stel: Amadou Keita en Youssouf Diawara maken ruzie in het verkeer. Op een gegeven moment laat elk van beide zijn familienaam vallen, en dan hoor je: 'Vergeet niet dat jouw overoveroveroverovergrootvader deze stad voor jullie heeft gebouwd'. Omdat de verwantschap tussen de Keita's en de Diawara's door iedereen gekend is, worden daarover vaak grappen gemaakt, en dit vooral om oorlogen te voorkomen.

De volgende vragen kunnen gesteld worden aan de kinderen:

- Ken jij de betekenis van jouw voornaam? En van jouw achternaam?
- Ken jij de herkomst van jouw naam?
- Hebben jouw ouders jou ooit verteld waarom ze deze naam voor jou hebben gekozen?
- Zou je ooit van naam veranderen? Waarom wel/niet?

Maak vervolgens met de hele klas een collage via mixed media. Zorg voor een groot blad papier én een stapel oude kranten en tijdschriften waaruit de kinderen letters en beelden kunnen knippen.

Laat de kinderen hun naam maken met de letters. Kleef de namen op het grote blad.

Stap twee van de opdracht: bij hun naam verzinnen de kinderen een (totem) dier: een al dan niet fictief wezen waarmee ze zich graag identificeren. Vraag hen waarom ze precies dit dier kiezen. Ook dit totemdier wordt vervaardigd met stukjes papier uit de kranten en tijdschriften. Creëer zo een surrealistisch 'paspoort' van de hele klas.

AMADOU

opdrachten

4. De wereld is een magische plek

In de magische wereld die de vertelster Aminata betreedt, ontmoet ze vele dieren. Deze dieren spreken en gedragen zich zoals mensen. Denk bijvoorbeeld aan de kikker en de andere dieren op de markt, die zoals echte marktkramers hun waren aanprijzen.

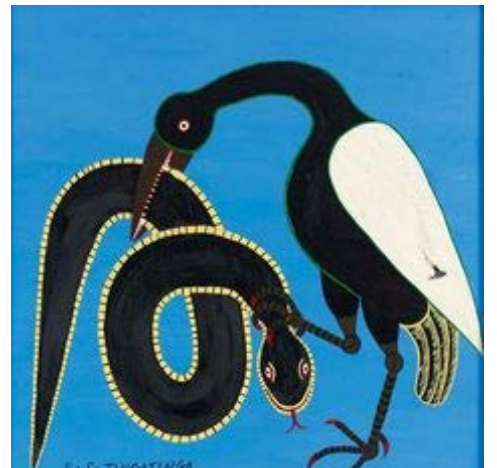
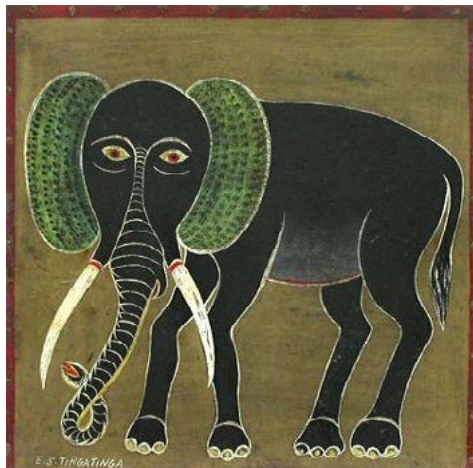
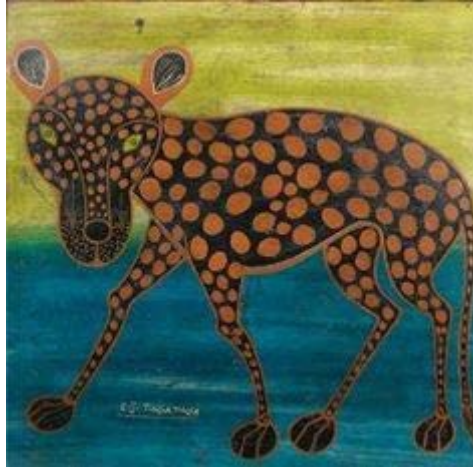
De kinderen kiezen ieder een personage - een dier of een mens - of een voorwerp uit de vertelling. Ze tekenen eventueel dit personage in een landschap of een situatie die voorkomt in het verhaal.

Voorzie papier, kleurpotloden, stiften en eventueel verf en penselen waarmee de kinderen aan de slag kunnen. De afbeelding bovenaan toont een duizendpoot. Door de toevoeging van de vele, felle kleuren en een hoge mate van abstractie krijgt de duizendpoot iets surrealistisch. Dit is meteen het opzet van de opdracht: teken zonder je te verliezen in realistische details - kortom: in ware art brut-stijl. De kinderen kunnen zich ook door de volgende beelden laten inspireren:

AMADOU

opdrachten

Veel succes en vooral plezier!